

Tim van Athene GERARDJAN RIJNDERS/
ZT HOLLANDIA & HET TONEELHUIS foto Phile Deprez

tegendraads filosoof'). De hofmeester van Shakespeares Timon (eigenlijk zijn zaakwaarnemer) is hier butler Herman (zo heette ook de echte butler van Pim Fortuyn).

Timon van Athene van Shakespeare heeft een onspeelbaar eerste bedrijf: de vrijgevigheid van de Griekse edelman stoelt op niets, komt nergens vandaan, gaat nergens naartoe; de werkelijke beweegredenen moet je er als toeschouwer bij verzinnen. Bij Rijnders is de filantropie van Tim en zijn klik een excentriek partij-complot om 'de firma Nederland' over te nemen. Dat complot is hier cabaretesk opgeschreven, boordevol anekdotische verwijzingen naar het Polderlandse *annus horribilis* 2002. De anekdotes worden echter nauwelijks overste- gen, het blijven een-op-een-verwijzingen naar een nog nauwelijks verwerkte politieke werkelijkheid. De vorm die Rijnders en zijn ploeg voor dit eerste deel hebben gekozen is oneindig veel boeiender dan de tekst. Het speelvlak is een lange loopplank van glas, met zes zijbeuken, een troon en een lampjesboom achterin. Zowel in de kostumering als in de recitatie, elektronisch

geraffineerd versterkte dictie steken verwijzingen naar de strenge speelstijlen van het Japanse Noh en Kabuki én naar Rijnders' fascinatie voor de Engelse en Franse retorica. Na de pauze vloeit deze mix van politieke anekdotiek en retorisch acteren op een geniale wijze in elkaar. Tim heeft zich teruggetrokken uit de wereld. Niet in een bos, zoals bij Shakespeare, maar in een ingestorte parkeergarage van de in Nederland populaire hotel- en restaurantketen van de firma Van der Valk. Hij wordt daar bezocht door zijn klik

en zijn getrouwen. Hier geeft Rijnders Tim iets wat Shakespeares zijn Timon niet gunde. Zoals het programmablade van de voorstelling samenvat: 'Tims zwakke plek is zijn vermogen om mateloos van iemand te houden, zijn bereidheid om daar alles voor op het spel te zetten. Die zwakke plek heeft Shakespeares Timon niet. Dát is Rijnders.' In de tweede scène van het derde bedrijf komt kwelgeest/stoorzender Apie aan Tim vertellen wat er in de bewoonde wereld gebeurd is met zijn erfgoed. In de filippica van Apie bereikt Rijnders eenzame hoogten: 'Jouw vaandervlucht/Heeft een zwerm sprinkhanen ontktend/Die als een oudtestamentische plaag/Op het land is neergestreken/Gonzend, ruziënd, scheldend, liegend/Een lachwekkend spektakel/Als het als spektakel was bedoeld/Dit vleesge- worden gedrocht/Van jouw narcistische hersenspasmen/Ronkend, net als jij, met hun vervalste cv's/Zien hun darmen voor hun hersens aan.'

De voorstelling krijgt vanaf dat derde bedrijf vleugels. *Tim van Athene* klapwiekt van woede. Er wordt een serieuze poging gedaan om te verklaren hoe een naar

publieke aandacht smachtende idioot het politieke landschap van een naar helden smachtende natie kon omploegen. De monologen van Apie zijn de perfecte samenvatting van hoe een land in een ridicule kermisgekte kan terechtkomen: radeloos, redeloos en reddeloos. De scheldkanonnade tegen Tim vormt de inleiding tot het grimmige tweede deel van de voorstelling. De klik van 'lijst Tim' wordt ten tweede male afgewezen door hun icoon. De klik wrekt zich door Tims grote liefde, Alkib, halfdood te martelen. Tim geeft zijn nieuw verworven goudschatten aan Apie om wraak te nemen op de klik. Die wraak wordt uiteindelijk getoond in het slottaferieel, dat van een apocalyptische schoonheid is. De verminkte karkassen van 'lijst Tim' wandelen als zombies de glazen *catwalk* op, nemen hun posities in: statieportret van een Pyrrus-overwinning. Alleen Sylvia, die in Tims laatste levensdagen nog wel even voor 'mamsje' wilde spelen (Tims overleden moeder) wordt gespaard. Zij staat in Volendammer kostuum aan de zijde van de als folkloristische visser uitgedoste Alkib. Tim zelf is ondertussen op het dak van zijn laatste bolide gestorven in de armen van butler Herman, die op de grens van leven en dood nog enkele relativerende *oneliners* in huis blijkt te hebben - na urenlang sjokkend te hebben gezwegen. *Tim van Athene* was te zien op twee verschillende locaties, in een havengebouw in Antwerpen en in een suikerfabriek in Halfweg (tussen Haarlem en Amsterdam). Het is misschien wel een van de belangrijkste voorstellingen van dit seizoen geworden. Omdat het een stotterend, stamelend, rafelig protest was tegen een griezelige tijdgeest - zonder boodschap, want Rijnders weet ondertussen dat we onze boodschappen in de buurtsupermarkt halen, en niet in het theater. Omdat de op drift geraakte, rancuneuze kleinburgerij - een van de angstwekkende verschijnselen van deze kersverse eeuw - in een helder

licht wordt geplaatst. Er wordt niks verklaard of geanalyseerd, er worden enkel kernachtige vragen gesteld. Zoals: hoe kon dit gebeuren, in welke val is Nederland getrap, hoe kon een tweederangs soapacteur uitgroeien tot de politicus die op het schild van staatsmanschap werd geheven, hoe verwierf een klik van B-acteurs in zijn *slipstream* de status van hoofdrolspelers in het politieke spectrum? En er wordt in *Tim van Athene* geweldig toneel gespeeld, in een bescheiden ensemble van *cracks* als Bert Luppès (butler Herman), Frieda Pittoors (Sylvia), Chris Nietvelt (Apie), naast jonge talenten als Aus Greidanus jr. (Tim), Jochen Balbaert (Alkib) en Peter Seynaeve (Cor). Het spektakel ziet er geweldig uit, het vormgevings- team verdient groot respect. Rijnders heeft een voorstelling gemaakt die naadloos past in de lijn van theatrale commentaren die hij eerder leverde: *Wolfson*, *Bakeliet*, *De hoeksteen*, *Titus geen Shakespeare*, *Count Your Blessings* en *Moffenblues* - verbeeldingen van kruierende werelden, met in het centrum een wanhopig mensenkind dat uiteindelijk schreeuwt om dat ene waar het Gerardjan Rijnders altijd om begonnen is: liefde.

Loek Zonneveld

TIM VAN ATHENE

TEKST EN REGIE Gerardjan Rijnders
DRAMATURGIE Tom Blokdijk
TONEELBEELD Leo de Nijs
KOSTUUMONTWERP Sabine Sniijders
LICHTONTWERP Mark van Denesse
GELUIDSONTWERP Remco de Jong
SPEL Aus Greidanus jr., Bert Luppès, Chris Nietvelt, Elsie de Brauw, Frieda Pittoors, Jochen Balbaert, Dimitri Duquennoy, Peter Seynaeve, Jan Van Hecke.
PRODUCTIE ZT Hollandia/
Het Toneelhuis
PREMIÈRE 6 november '03, op locatie in 'de Shop'. (Antwerpen)